

במקום

לאנשים שאוהבים קיבוץ

הדרך הנכונה לבנות קיבוץ, לשנותו או לחדשו, עוברת בפרשנות רב-

מימדית של הקשר בין תרומה לתמורה • עמ' 2

סקר דעת הקהל בקיבוצים מלמד על כיווני התפתחות הקיבוץ, כולל

התחזקות החושת הביטחון בעתיד בקיבוצים השיטופיים • עמ' 6

מענה תוכלו לשתף אותנו באמירה שלכם. המטה השיטופי זורם עם

המציאות התקשורתית והחברתית ופותח דף אוהדים בפייסבוק • עמ' 8

אדר תש"ע • פברואר 2010 • גיליון 13

צילום איתי לב

תרומה משמעותית בעבודה, מתנדבת חולבת ברפת של גבע

צילום איתי לב

מחנה המתנדבים בגבע

| ושוב איתכם |

המתנדבים חוזרים: דור הבנים בעקבות ההורים והשמש

ההתעוררות החדשה של תנועת המתנדבים, בחלקה היא תופעה של דור שני של מתנדבים, בנים להורים שהיו מתנדבים לפני יותר מ-20 שנה. למעלה מ-1,000 מתנדבים כבר פרוסים היום ב-26 קיבוצים, רובם שיטופיים. גם בעיתון גלובס הקדישו לנושא כתבה והעניקו לה כותרת: "הבלונד חוזר"

זו עדיין חגיגה, מתנדבות בגבע

עולם ומלואו

המפגש בין הצעירים האלה והתרבויות השונות הוא מרתק. הם מוסיפים לקיבוץ הרבה עניין וצבע, וגם גורמים לחיים יותר מעניינים לרוב הצעיר, ולכלל חברי הקיבוצים. גם התרומה שלהם בעבודה, בענפים השונים, היא מאוד משמעותית בגבע.

כל אחד מהמתנדבים הופך להיות שגריר שלנו בחו"ל. יש לכך חשיבות גדולה בתקופה בה ההסברה הישראלית בעולם הרחב קשה כל כך. בגבע היו בשנתיים האחרונות מתנדבים מארצות הברית, אנגליה, אוסטרליה וניו זילנד, סקוטלנד, הולנד, צרפת, סין וקוריאה, איסלנד, גרמניה, הונגריה, פינלנד ושוודיה, סלובקיה, אירלנד, דרום אפריקה, אקוודור, קולומביה וברזיל. כל מתנדב ומתנדבת הם בבחינת עולם ומלואו. הם עובדים ברפת, בדיר, בחדר האוכל ובמטבח במפעלים, בגידולי שדה ובמדינה. קבוצה של בעלי מלאכה מאוסטרליה אף עבדה בבניין.

ובלילות

בערבים מתנהלת פעילות רבה במחנה המתנדבים: שיעורי עברית, הרצאות על החגים ועל המצב הפוליטי במזרח התיכון, וגם מסיבות. יש מסורת יפה של מסיבות שהם מארגנים, כשמתינדב מסיים את תקופת שהותו בקיבוץ. בדרך כלל יש למסיבה נושא, והאוכל והלבוש בהתאם. כמובן, שיש גם טיולים בכל רחבי הארץ.

לקלוט מכל הלב

אנחנו ממליצים מכל לב, לכל קיבוץ שיכול להעניק תנאים נאותים, שיקלוט מתנדבים לטובת הקיבוץ וגם המדינה. נוכחותם מרחיבה אופקים וגורמת לשמחת חיים, והתרומה שלהם היא מאוד משמעותית.

אף פעם לא סיפרו לי מה באמת קרה במסיבות שהם עשו, אבל אני יכולה לנחש מהתמונות. בכל זאת, זו עדיין חגיגה. בגבע אפשר לראות עד כמה המתנדבים היו משמעותיים לקיבוץ. יש כאן המון זוגות מעורבים. וכן, יש הרבה אנשים בקיבוץ שמתחילים אתנו. אני מניחה שאני ממשיכה את המסורת, כי יש לי פה חבר קיבוצניק."

כל אחד מהמתנדבים הופך להיות שגריר שלנו בחו"ל, כאשר ההסברה הישראלית בעולם קשה כל כך. בגבע היו בשנתיים האחרונות מתנדבים מארצות הברית, אנגליה, אוסטרליה וניו זילנד, סקוטלנד, הולנד, צרפת, סין וקוריאה, איסלנד, גרמניה, הונגריה, פינלנד ושוודיה, סלובקיה, אירלנד, דרום אפריקה, אקוודור, קולומביה וברזיל

מוסיפים לקיבוץ הרבה עניין וצבע, ביונקיית העגלות בגבע

כלנו שעות בתמונות של האימהות שלנו קוטפות תפוזים בקבוץ בשנות ה-70. זה נראה לנו כאילו הן בגן עדן."

זו עדיין חגיגה

"אני חושבת, שכל התופעה של ההתנדבות היא כבר לא כל כך פרועה כפי שהייתה בעבר", אומרת אליסה לכתבת גלובס. "ההורים שלי

ברנדה לנדס / גבע

"כבר לא צריך להביט בנוסטלגיה בתמונות מצהיבות של מתנדבת בלונדינית בקטיף", כותבת תמי זר בעיתון גלובס (בכתבה "הבלונד חוזר", שפורסמה ב-17.1.2010) ומציינת, כי לאחר שהאינתיפאדות כמעט שחיסלו את מפעל המתנדבים בקיבוצים, הוא קם לתחייה, והיום כבר פרוסים למעלה מ-1,000 מתנדבים ב-26 קיבוצים, רובם שיטופיים. "אם היה מספר גדול יותר של קיבוצים שמוכנים לקלוט מתנדבים, היו מגיעים לכאן הרבה יותר אנשים", אומר לכתבת גלובס אביב לשם, דובר התק"צ. ואיה שגיא, מנהלת התוכנית למתנדבים מחו"ל בתנועות הקיבוציות, מספרת על עשרות פניות שהיא מקבלת כל יום וכיצד היא נאלצת לדחות אנשים, גם ממדינות כמו מקדוניה וסרביה.

חלום ילדות

המתנדבים הראשונים הופיעו בקיבוצים באמצע שנות ה-60. לאחר מלחמת ששת הימים גברה הרימה, ובשנות ה-70 וה-80 הגיעו לארץ כ-12,000 מתנדבים, שעבדו בכ-120 קיבוצים.

ההתעוררות החדשה של תנועת המתנדבים, בחלקה היא תופעה של דור שני של מתנדבים, בנים להורים שהיו מתנדבים בקיבוצים לפני 20 שנה. בעבודתי עם מתנדבים בגבע, פגשתי לפחות 20 מתנדבים שהגדירו את עצמם כדור שני של מתנדבים, וביניהם אליסה קוסיטון ולוטה אריקסון שהגיעו אלינו מפינלנד. גם הן התראיינו לכתבה בגלובס וסיפרו, כיצד כבר בגיל צעיר ידעו שלא יוותרו על חוויית ההתנדבות בישראל, אותה חוו הוריה של אליסה בשעתם היפה. כבר בגיל 12 הן תכננו ללכת לקיבוץ. "כשאלוהים הייתה מגיע אליי הביתה", נזכרת לוטה, "מיד היינו הולכות לסלון ולוקחות משם את אלבומי התמונות. הסת-

על תמורה ותרומה, כבוד עצמי והגינות

הדרך הנכונה לבנות קיבוץ, כמו גם לשנותו, לשפרו ולחדשו, עוברת בפרשנות רכימימדיית של הקשר בין תרומה לתמורה, המביאה בחשבון את שני צדדיה של התמורה, 'החומרית' (כסף) והרוחנית-ערכית. ההנחה, שהתפוקה הקיבוצית תפחת בהיעדר תמורה כלכלית בעבודה - לא עמדה אף פעם למבחן

אודי מנור / עין השופט

הערה מקדימה: קוצר היריעה של העיתון "במקום" חייב אותי לקצר את אורכו המקורי של המאמר שלפניכם ולהציגו בשני חלקים (המשך בגיליון הבא). לכן, לצורך הנוחות, אסביר כי בכוננת המאמר לטעון, שהדרך הנכונה לבנות קיבוץ, כמו גם לשנותו, לשפרו ולחדשו, עוברת בפרשנות רכימימדיית של הקשר בין תרומה לתמורה. קרי, פרשנות המביאה בחשבון את שני צדדיה של התמורה, זו 'החומרית' (כסף) וזו הרוחנית-ערכית. החלק הראשון של המאמר עוסק בתיאור הבעיה. החלק השני עובר לתיאור הפתרונות. מהדיון - כך תקוותי - יתברר, כי

אימוץ גישה רכימימדיית לשאלת התמורה והתרומה יביא למסקנה, כי ההבנה בין 'חומר' ל'רוח' היא אולי נוחה והכרחית, אך אין היא עולה בקנה אחד עם החוויה האנושית. מטרת המאמר היא להצביע על המימדים 'הרוחניים-ערכיים' של התמורה 'החומרית', ואת המימדים 'החומריים' של לפחות כמה ממימדיה 'הרוחניים-ערכיים'.

על פרזיטים וחיות אחרות - מוקשי תודעה ואגדות אורבניות

לא עמדה למבחן הביקורת. בימים בהם היה המשבר בתנועה הקיבוצית בראשיתו, זכיתי לשמוע מפי חבר ותיק מחשבות על היחס בין תמורה לבין תרומה. ההנחה הרווחת הייתה 'הפרזיטיות'. ההנחה הרווחת הייתה ועודנה, שבהיעדר תמורה כלכלית לי לעבודה, שעה שרוב צרכיו של החבר מובטחים, התפוקה הקיבוצית תלך ותפחת, כי אם בדור הראשון התאפיין הקיבוץ בלכידות חברתית גבוהה - כזו שנשענה על חד-דוריות, חד-תרבותיות, אי-הוריות והרבה-ציונות - הנה ככל שהתקדם הזמן, כך הלכה הנוסחה הזו והיט-שטשה. או אז, במצב של לכידות חברתית הולכת ופוחתת - תוצאה של רב-דוריות, רב-תרבותיות, רב-הוריות ומעט-ציונות - הנטייה לצבירת עושר נשחקה, ולצידה התחזק רצון החברים לצרוך כאן ועכשיו.

באשר לצריכה: האם 'הנהנתנות' היא זו שהכשילה את הקיבוץ? ההיה זה הקור מקום המפורסם? ובכן, גם כאן ההשוואה מועילה: האם יש הבדל של ממש בין רשימת חפציו הפרטיים של חבר הקיבוץ הממוצע לבין זו של עמיתו המקביל לו מבחינת מעמדו הסוציו-אקונומי בעולם 'האמיתי'? התשובה שלילית. אדרבא, קרוב לוודאי שרמת הצריכה הפרטית של חבר הקיבוץ נמוכה מזו של עמיתו, ובמקרים מסוימים אף יעילה יותר מבחינה כלכלית. כך, בעוד 'האדם הפ' רטי' יחזיק במכונית וחצי, הנה עמיתו הקיבוצניק יחזיק ברבע מכונית, מכיוון

איור: יעקב גוטמן

שהוא מתחלק בה עם שותפיו. זו רק דוגמה אחת, וכמו בעניין 'משבר הקיבוצים', גם נושא הייצור והצריכה הקיבוציים דורש עיון נוסף.

תמורה ותרומה - מנט רב-צדדי

השאלה לא: 'האם', אלא: 'איך'. אז מה אמר החבר הוותיק? שתמיד היה, יהיה, וחייב להיות, קשר בין תמורה לתרומה. אלא שהשאלה היא לא: 'האם' יש קשר בין תמורה לתרומה, אלא: 'איך'. לטען נתו, כל אדם, לא מסוגל, לא רוצה ולא צריך לרצות, לבטל את שאיפתו לקבל תמורה על תרומתו. השאלה היא: האם במושג 'תמורה' יש לראות מלה נרדפת ל'כסף'? לטענתו, התשובה שלילית, כמובן. תמורה היא גם 'כסף', אבל לא רק. ובעולם מתוקן, היא פחות ופחות 'כסף', ובעולם אוטופי היא בכלל לא. החידוש בדבריו היה בעיני גדול, כי עד אז הבנתי את צמד החמד 'תמורה'

תרומה' כפי שמפרקי הקיבוץ נטו לה' ציגו, כמכשיר ליצירת סנקציה חברתית נגד 'פרזיטים', כמו למתן הכשר ל'מרד הנפילים', בעלי הרם הכחול למיניהם. יש לשוב ולומר את האמת המוכרת לכל אדם הגון: התמורה הכספית היא, במקרה הטוב, גורם נוסף ברשימה ארוכה של גורמים המניעים אדם לעבוד ולתרום, גורמים כמו זהות, חברות, שייכות, יצירה, יצרנות, ועוד.

ההנחה, כאילו 'כסף' הוא המניע הראשי למוטיבציה לעבודה, היא חסרת שחר, כשם שהיא לא מוסרית. היא מצ'טלמת יפה לאור רגליה היפות של לייזה מינלי בסרט 'קברט', והיא בהחלט שימשה כרקע יפה לשיד ידוע של הפינק פלויד, אבל זהו מקומה, ותו לאו.

וזהי הנחה חסרת שחר, כי 'אפילו' בארה"ב הוכיחו אינספור מחקרים, כי 'כסף' עומד לכל היותר במקום החמישי ברשימת הסיבות הגורמות לאדם מסוים לבחור בעבודה כזו ולא באחרת. היא לא מוסרית, מכיוון שהיא מסיטה את תשומת הלב מהדברים האמיתיים הקשורים ב'כסף', כמו היכן הוא מיוצר, מי שולט בו, מה תפקידו הפוליטי, מה האפשרויות החברתיות הגלומות בו, ועוד. את שאלת הפוליטיקה של הכסף, או בשמה המוכר - שאלת 'הכלכלה הפוליטית', יש להמשיך ולברר במסגרת ובהזדמנות אחרת.

שוויון ערך האדם ושוויון ערך העבודה. לעומת זאת, הנחת היסוד של ירדי הוותיק היתה ועודנה, כי הדרך הנכונה והמוסרית ביותר לנהל חיים מודרניים היא על בסיס עקרון שוויון ערך העבודה, הנגזר משוויון ערך האדם. הנחה זו מבוססת על העובדה, כי אין דרך לדעת בדיוק כמה תרם אדם מסוים, או מה קיבל מזולתו. ומכאן למסקנה כי 'הכל שייך לכל', או 'מכל אחד לפי יכור לתו, לכל אחד לפי צרכיו'.

מערכת מוסכמת והגונה של תרומה ותמורה. אל האוטופיה הזו יש להתקדם באמצעות מערכת מוסכמת והגונה של תרומה ותמורה. לא של שוויון מכאני - מהסוג שנהוג בחלק מהקיבוצים חלק מהזמן, אך גם לא שיטה של 'כל דא' לים גבר' - הידועה בציבור בשם 'כוחות השוק'. זאת ועוד. את הבעיה הקיבוצית הזו יש למקם בתוך הקשר היסטורי,

שהרי שאלת התרומה והתמורה עומדת ברקען של גישות פוליטיות שונות ומגוונות, מפשיזם, פנרמנטליזם ואנר-כיום ועד ליברליזם לסוגיו, סוציאליזם לסוגיו, סוציאלי-דמוקרטיה לסוגיה, ועוד. מנקודת המבט הזו ניתן לומר, כי הרעיון הקיבוצי הוא שילוב מרתק של ליברליזם, סוציאליזם וסוציאלי-דמוקרטיה, עם מרכיב חזק של דמוקרטיה השתתפותית.

אז אין עושים מה

לקחת חלק ביצירת וחלוקת תמורה רוחנית-ערכית. במישור האופרטיבי, גישה כזו לשאלת התמורה והתרומה מניחה כמה דברים. הראשון, המובן מאליו, הוא כי כל אדם אמור להשתתף במעשה היצירה. ממילא בדרך כלל הוא רוצה לעשות כן. השני, הוא שכל אדם אמור ליהנות מפרי היצירה הזו באופן המאפשר לו חיים של כבוד. המימד הכי מותי של שאלה זו משתנה בהתאם לנסיבות, אך העיקרון נותר בעינו. לבסוף, כל אדם זכאי וחייב לקחת חלק ביצירת ובחלוקת התמורה הרוחנית-ערכית. ערכי תמורה מסוג זה יש למרוד במונחים הלא מדויקים של הכבוד העצמי וההגינות. קיבוץ, אשר מוותר על מאמץ לתת תשובות המחזקות את השאיפה להגינות ולכבוד עצמי, ובמקום זאת מסתפק בהסדרים 'כספיים', חותר תחת עצם קיומו.

מי הם 'שומרי החומות'. על רצונו של הקיבוץ לשלם במטבע של 'כסף' הוא גם מעצים את המימד הלא-קיבוצי צי ('הקפיטליסטי') של הווייתו, ובו זמנית, הוא מגדיל את הפער החברתי הקיים ממילא בחברה רב-דורית והט-רוגנית כמו הקיבוץ. הניסיון לענות על כל בעיות החברה דרך משקפי שאלת התמורה החומרית, הוא פועל יוצא של גישת 'טוורי-קרתא' - הנתפסים כידוע למימד חיים אחד והופכים אותו לחזות הכל. גישה זו לא שמורה רק לשומרי החומות הפרו-קיבוציים, אלא גם ליריביהם הרוצים לפרוק, שכן גם הם רואים בתמורה החומרית הישירה את חזות הכל. אם רוצים אודהי הקיבוץ להחיותו, עליהם לנקוט גישה מורכבת יותר. תמורה לתרומה? בוודאי שכן. השאלה היא לא: 'האם', אלא: 'איך'. ובכך יע'סוק החלק השני של המאמר בגיליון הקרוב.

הארות

לא למכור את הבכורה בנזיד עדשים

אלי גורן, גבע

הבכורה היא: נשיאה משותפת בעול של הרבה חברים ביחד. הבכורה היא: שכל חבר, צעיר ומבוגר, חזק וחלש, ילכו כל חייהם זקרי פי קומה, גם אם חסר לכולם. הבכורה היא: שכל הדירות הן רכוש הכלל וכל חבר מקבל דירה לפי צרכיו. הבכורה היא: שכל אחד שותף לכל הרכוש הרוחני והחומרי, מתוך חופש יצירה לפרט. הבכורה היא: יותר אמון והתחשבות בין חברים. נזיד עדשים הוא: פולחן הכסף בכיס. נזיד עדשים הוא: לכל אחד דירה לפי כוחו. נזיד עדשים הוא: כל עבודה מוערכת בכסף לפי קריטריונים שרירותיים. נזיד עדשים הוא: יותר ניכור, פחות אמון והתחשבות.

"במקום" לכל המעוניין

"במקום" מופץ חנינם לכל הקיבוצים בארץ בחבילות של 40 עותקים לכל ישוב. הוא אמור להגיע לכל קיבוץ בדואר בחבילה מיוחדת, בימי ד' או ה' האחרונים בכל חודש. אנא, עדכנו אותנו אם אינו מגיע לקיבוצכם (למייל שלנו, או לאחד הטלפונים המופיעים כאן בהמשך).

מפאת קשיים בתפוצת העיתון אנחנו מאפשרים עשיית מנוי לעיתון, בתשלום צנוע מראש עד סוף השנה. המחיר: 4 ₪ לעיתון לכיסוי עלויות לוגיסטיות ודואר (שנתי: 48 ₪). הרשמה ופרטים דרך המטה השיתופי בטלפון: 03-6925418. אפשר לקבל עותק מקוון של העיתון. המעוניינים מוזמנים לפנות אלינו דרך המייל: bimcom.co.il@gmail.com, או לטל': 052-3113527, 054-663322.

העיתון גם מופיע וזמין לכל קורא באתר הקיבוצים: www.kibbutz.org.il ובאתר שוויים: www.shavim.org.il. הגיליון הבא - "במקום" מס' 14, עתיד להופיע ביום ד', 24.3.2010, ובחלק מהקיבוצים ביום ה', 25.3.2010. חפשו אותו בתאריך זה אצל האחראים על חלוקת העיתונים בקיבוצכם ודווחו לנו במקרים של תקלות, נשתדל לשלוח לכם עיתונים נוספים. קריאה נעימה!

מ.ב.

- במקום לאנשים שאוהבים קיבוץ • גיליון מס' 13
- פברואר 2010, אדר תש"ע
- יוצא לאור ע"י עמותת "חוג העמקים" יחד עם המטה השיתופי הקיבוצי
- עורכת: מרים עין-דור ריפתי
- מערכת: אלי גורן ומריו טויב
- עיצוב ועריכה גרפית: בני בן חיים
- ניהול ומודעות: עזר גורן, ת.ד. 655, עומר, מיקוד, 84965.
- טלפון: 08-6469293
- דואר אלקטרוני: azargoren@walla.co.il
- הדפסה: סולן הדפסות בע"מ, פתח-תקווה
- מופץ בכל הקיבוצים בארץ
- הקוראים מוזמנים להגיב ולכתוב אלינו: באינטרנט לכתובת: bimcom.co.il@gmail.com
- טל': אלי - 054-663322, מרים - 052-3113527
- תודה מיוחדת ללורד בוב מאנגליה על העזרה הגדולה בהוצאת העיתון לאור

חיסכון של 60%-75% בעלויות חימום המים במכוני חימום מים קיבוציים באמצעות משאבות חום

משאבת חום הינה מערכת לחימום מים למגוון יישומים, המחממת את המים על ידי ספיחת החום הנמצא בסביבה והעברתו מהסביבה למים, תוך השקעת אנרגיה נמוכה מאוד בהעברת החום ולא בייצורו.

כל יחידת אנרגית חום המופקת ממשאבת החום, מקורה 75% מאנרגיות מתחדשות ו-25% מאנרגית חשמל.

היתרונות:

1. החזר השקעה מהיר במיוחד (לרוב בין שנה לשנתיים)
2. עלויות אנרגיה נמוכות
3. התקנה ושימוש פשוטים
4. הפחתה משמעותית בשימוש בדלקים פוסיליים (סולר, גז, מזוט) ובזיהום אוויר

יום עיון בנושא משאבות חום יערך ביום ה' 18/3/10 בקיבוץ סעד. לפרטים והרשמה 04-9897805

מתוך העיתון הפנימי בעין השופט: "... במכון הותקנה משאבת חום, האמורה להביא לחיסכון רב באנרגיה, במקום הדוד שפועל על גז... לפי הנתונים של החודשיים האחרונים ומחניסיון שנצבר במקומות אחרים, מדובר בחיסכון של כ-60% מול ההוצאות הקיימות היום... בימים אלה אנו מתארגנים להכנסת משאבה נוספת... השקעה מחזירה את עצמה בשנה וחצי..."

ביצענו עשרות פרויקטים במגזר העסקי. מערכות שלנו כבר מותקנות בקיבוצים:

- עין השופט • צובה • אפיקים • גלעד • שדה אליהו • גבעת חיים איחוד • קבוצת יבנה • האון • גן שמואל ועוד...

משרדינו ממוקמים בקיבוץ דליה.

פנו אלינו: 1-700-55-11-99

mail@solari.co.il | www.solari.co.il

סולארי
אנרגיה מתחדשת בע"מ

החיים קזינו

מערכות פיננסיות – שהגיון קיומן הוא מתן שירות למערכות יצרניות, מתן הלוואות במקרה הצורך, ליווי פרויקט תעשייתי כלשהו, סיוע במשכנתא לזוג צעיר שמתחיל את חייו – תפחו למימדים מפלצתיים והפכו את חיינו לקזינו. סיפור פסגות הוא רק משל. הנמשל הוא הסדר החברתי המצמיח את התופעה

עזרא דלומי

השבון "נוסטרו". עולם הפיננסים ממשיך להעשיר את שפתנו: אחרי שלמי דנו מה זה סאב־פריים, קרנות גידור, נגזרות פיננסיות, בוועות גדל, "אג"ח זבל, מניות אר-ביטרו, פרויציות לונג ושוורט, נחת עלינו לאחרונה מונח חדש: חשבון "נוסטרו". נוסטרו, משמע – "שלנו" (בלטינית). זהו חשבון ההשקעות העצמי של גוף פיננסי, במקרה שלנו של "פסגות – בית השקעות". בית השקעות מנהל את כספם של אחרים וגם את הונו העצמי. מנהל, כלומר משקיע כדי לעשות תשואה, רווח ולגרד עמלה. עפ"י החשד, שניים מבכירי פסגות עשו פעולות אסורות בחשבון הנוסטרו, כדי להעלות את ערכם של כל מיני נכסים פיננסיים ולגרוף מיליונים לכיסם. הנה כך התוודענו גם לנוסטרו. ואם "חשבון נוסטרו" מצלצל כמו "קוזה נוסטרה" (העניין שלנו), סיסמתה של המאפיה, הקישור הוא על אחריות הקורא.

במכבסת המילים, השם המשותף לכל המונחים הללו הוא "מוצרים פיננסיים" ולעיסוק בהם "הנדסה פיננסית". בעשורים האחרונים, עם התעצמות הגלובליזציה והשווקים הפתוחים, עם זרימה חופשית של הון בין ארצות ויבשות, עם עליית מעמדו של הכסף כסמן ערכי והיררכי ראשון במעלה – יותר מכל ערך אחר – ועם נסיגתן של הממשלות מן המעורבות המייצבת בכלכלת המדינות, כבש העיסוק בתעשיית הכסף ובעשיית כסף מכסף נתח מרכזי בחיינו; עניין שהעוסקים בו

שהו ואחר עלה במקומו. לעתים אותו ההסבר ניתן לאירועים הפוכים בתכלית. פעם הצהרה פוליטית כלשהי הקפיצה מרד ופעם אותה הצהרה הפילה אותו. יודעים למה? בפעם הראשונה הציבור האמין להצהרה ולכן המרד זינק; בפעם השנייה הוא לא האמין ולכן המרד צנח. עכשיו נראה אתם מסבירים לי שאני טועה. אין סיכוי שתצליחו. או שכן, כי כל הסבר אפשרי.

מערכות פיננסיות שהגיון קיומן הוא מתן שירות למערכות יצרניות, מתן הלוואות במקרה הצורך, ליווי פרויקט תעשייתי כלשהו, סיוע במשכנתא לזוג צעיר שמתחיל את חייו, תפחו למימדים אימים. מאמצעי בשירותה של כלכלת החומר והיצור, הם הפכו למטרה המזינה את עצמה, לתעשיית אוויר

הרבה אנשים צעירים ומוכשרים מייגעים את מוחם איך להמר "נכון": מה ומתי לקנות, מה ומתי למכור, וככל שהמכה שעשו גדולה יותר, הרי זה משובח. "מוצר" פיננסי, לרוב וירטואלי, שווה הרבה יותר ממוצר תעשייתי או חקלאי. נכון, לעתים זה מוצר מסוכן, לעיתים הכסף איננו שייך למהמר, אבל מי עוסק בזוטות כאלה כשהבוכטה קורצת

המתהדרת בגורדי שחקים ומשרדי פאר. היא בולעת כל דבר, כולל מדינות, אם להתייחס לאופן בו הימרו מנהיגי יוון על כלכלתה בגיבו, הכיצד לא, של אחד הבנקים הגדולים של וול סטריט. אין ספק, הטפיל הפיננסי, השתלט על הצמח היצרני, חולב אותו מתעצת בו ומייבש אותו. המתווך הפיננסי השתלט על בעל הנכס. והאזרח "הסביר", שכל רצונו הוא לשמור על ערך כספו ול-דאוג לעתידו ולעתיד ילדיו, מוצא עצמו מסוחרר בים של אי ודאיויות מאימות, נודד בין יועצים ובתי השקעות. כולה הוא מבקש לשמור על ערך כספו שחסך בדי עמל.

הגודל האמיתי של הנפש והרוח. בכירי פסגות ייעשו, מן הסתם, אם ימצאו אשמים. אבל סיפור פסגות הוא רק משל. הנמשל הוא הסדר החברתי המצמיח את תופעת פסגות ותופעות רבות וחמורות בהרבה, שמאיימות על יציבותן של מדינות, על מיליארדים רבים לאזרחיהן, ובעבר דרדרו את העולם לשפל גדול וממנו למלחמה עוד יותר גדולה. בסופו של דבר, יותר משהשאלה היא כלכלית-פיננסית, היא פוליטית וערכית. פוליטית, משום שהיא קשורה לאחריותה של הממשלה על אופן התנהלותה של החברה. האם זו ממשלה המבטיחה את חסכוניות אורחיה באופן שייתר את הצורך שלהם להמר על כספם כדי לשמור על ערכו; האם היא מכבידה או מקלה על האפשרות להפוך את חיינו לשדה הימורים; ובנושא הערכי, השאלה היא האם טעם חיינו יתמצה בתחרות "למי יש את הכי גדול", או שיהיו ערכים אחרים, מורסניים, הומאניים וסולידריים, שבהם הגודל האמיתי הוא של הנפש, הרוח והערבות ההדדית.

זוכים לכבוד, יוקרה והכנסה נאה. הרבה אנשים צעירים ומוכשרים מייגעים את מוחם איך להמר "נכון": מה ומתי לקנות, מה ומתי למכור, וככל שהמכה שעשו גדולה יותר, הרי זה משובח. "מוצר" פיננסי, לרוב וירטואלי, שווה הרבה יותר ממוצר תעשייתי או חקלאי. נכון, לעתים זה מוצר מסוכן, לעיתים הכסף איננו שייך למהמר, אבל מי עוסק בזוטות כאלה כשהבוכטה קורצת. בשבועות האחרונים רבו הדיווחים על קבוצות של מתמטיקאים, אנשי היי־טק, בוגרי אמ"ן, אקס־טייסיים, ועוד בעלי מוחות יצירתיים, העוסקים בפיתוח תוכנות ונוסחאות סודיות (אלגוריתם מתמטי) המנתחות באופן־לייני את תנודותיהם של ניירות ערך בבורסות העולם, כדי להצביע במדויק על מגמה כלשהי שבעקבותיה ייתן המחשב הוראת קניה או מכירה ויניב תשואה יפה, עוד לפני שהמהמר הקונבנציונאלי אומר "ג'ק רובינזון". הנה, כך מכים את הבורסה. לתחום הזה קוראים "אלגוריתמי" והרבה מוחות מקיזים סביבו את אונם ומרצם האינטלקטואלי כדי לקצר דרך "למכה" הנכספת.

סחרור בים של אי ודאיויות מאיימות. לו כל הסיפור הזה היה מתנהל באיזה עולם צדדי, כבועה בתוך בועה – ניחא. לו ההימור היה על חשבונם של בעלי הדבר, וכל התוצאות, אבל כל התוצאות, על אחריותם ואחריותם בלבד, מילא. אלא שתעשיית האוויר הזאת הפכה כל־כך דומיננטית בחיינו, כל כך מעצבת הוויה ותודעה וממלאת את חללנו בג'בריז של נתונים ופרשנויות סותרות, עד שהצופה והמאזין חש שבט־רוף הזה יותר משיש סיבות המסבירות תוצאה כלשהי, התורצאות הן שמחפשות סיבה. מי באמת יודע למה זינק מחיר הנפט אתמול ונחת חזרה היום. מי יודע, למה צנח מרד כל־

צריך לדעת להפסיד

לצד התופעה המעניינת, של הכרעה דמוקרטית בעד המשך הדרך השיתופית, מתפתח ז'אנר עיתונות תומכי הזרם הדיפרנציאלי, שהפסידו את המאבק וכותבים מאמרים המתייחסים בבוז לתהליך, להכרעה המטוטמית בקיבוצם (הרוב!) שלא מבינים

אסף אתר / חצרים

לאחרונה ראינו כמה קיבוצים שיתופיים, שחברים בתוכם ניסו לקדם את הרעיון הדיפרנציאלי ונערכה בהם התמודדות דמוקרטית, שבסופה הכריעו החברים בעד המשך הדרך השיתופית. אולי אפשר כבר לראות בזה "תופעה".

לצד התופעה המעניינת הזאת מתפתח ז'אנר עיתונאי חדש: חברים תומכי הזרם הדיפרנציאלי, שהפסידו את המאבק בקיבוצם, כותבים לעיתונות הקיבוצית מאמרים המתייחסים בבוז לתהליך, להכרעה ולחברים שטומו מביש בוצם (הרוב!) שלא מבינים כלום. הם מסבירים לנו, של הכרעה אין ערך, היא איננה ער

מדת במבחן ההיגיון והשכל הישר, ולמעשה אין לה תוקף. לפחות לא לאורך זמן.

"בשנה הבאה שוב נצביע"

ב"דיעות הקיבוץ" כותבת דליה צימרמן מחצרים על ההצבעה בחצרים, ש"בסך הכול הצבענו על כלום... בשנה הבאה שוב נצביע... ואם הצבענו So What? וכד' וכד' וב"מקום" האחרון מצאתי מאמר פרי עטו של עמירם קופר מניר עוז, על ההצבעה בקיבוץ צו, שכותרתו: "עוד ניצחון כזה ואברנו".

אני לא בקיא בנעשה בניר עוז, אבל מניסיוני בחצרים אני מעז לנחש, שלא כל חברי נייר עוז יסכימו עם העובדות כפי

שמציג אותן עמירם.

לזלזל בעמדות היריב

להלן הערות אחדות למאמר רו של קופר, שיש להן שייכות לז'אנר כולו:

א. מי שהפסיד במאבק איננו מצופה לוותר על דעתו. אבל הוא אמור לקבל את הדיון! ככה זה בדמוקרטיה. בטוויי הזלזול בעמדת יריביו המנצחים אינם מכבדים אותו. חוסר היכר לת "להפסיד בכבוד" היא מצג מביש ועצוב למדי.

ב. אני בטוח, שבניר עוז ישנם כמה שיתופיסטים שהם לא פחות חכמים מעמירם. ההבדל בין השיתופיים לדיפרנציאליים איננו הברל בין חכמים לטיפשים. זהו הברל של השקפת עולם.

ג. הטענה, שהב

שנשארים לא בהכרח (אף כי זהו עדיין ענין) חרו להמשך בחירה ערנו קצת מג"הבית". מחליפים במהלך ההגות, ולא ה

צעירים קיבוץ הוא הבל: קלי הן מטלות חלק משיט לות בקיב אכן יעיל ויתור על הטעם לקט מבטיחות

ההתאמה לחיי קיבוץ איננה עוברת בתורשה. זהו בחירה. בני קיבוץ שנשארים מוכוח האינרציה לא בהכרח מוסיפים לו בריאות (אף כי זוהי זכור שצריך להגן עליה). אנחנו קצת מוגזמים בחשיב "הבית". אנשים בעידן שלנו מחליפים בית פעמי אחדות במהלך החיים בגלל סיבות שונות, ולא רואים בזה טרגדיה

הקיבוץ השיתופי איננו "קיבוץ של פעם"

עמי מגן מבטא בהערותו את התפיסה השגויה, אך הרווחת, שכביכול נאחז הקיבוץ השיתופי בקרנות המזבח של מה שהיה פעם. זו טעות ואין כלל דמיון בין קיבוץ שיתופי לפני עשרות שנים לקיבוץ שיתופי של היום, פרט לעובדה, שגם אז הקיבוץ השיתופי קיים את השיתוף הקיבוצי

עשרות שנים לקיבוץ שיתופי של היום, פרט לעובדה, שגם אז הקיבוץ השיתופי קיים את השיתוף הקיבוצי, אך בתנאים ואופן שונים לגמרי.

עמי מגן צודק בקובעו שגם בקיבוצים הדיפרנציאליים יש רבים שאוהבים את הקיבוץ. אך הלוואי והיינו יכולים להיות בטוחים שאהבתם זו תשמור על הקיבוצים הללו כקיבוצים. מה שמתרחש בפועל, בחלק ניכר מהקיבוצים הדיפרנציאליים, לא מחזק את התקווה הזו ומעורר דאגה כבדה מאוד. "דאגה בלב איש - ישיחנה", אומר הפתגם היהודי העממי, אך אין בכונותי כאן ועכשיו לבוא בדין ודברים עם רבים מהמובילים את הקיבוצים הדיפרנציאליים הללו. מי ייתן ואהבת הקיבוץ תגבר על כל הארואלים והמצוקים.

עמי מגן צודק בקובעו שגם בקיבוצים הדיפרנציאליים יש רבים שאוהבים את הקיבוץ. אך הלוואי והיינו יכולים להיות בטוחים שאהבתם זו תשמור על הקיבוצים הללו כקיבוצים. מה שמתרחש בפועל, בחלק ניכר מהקיבוצים הדיפרנציאליים, לא מחזק את התקווה הזו ומעורר דאגה כבדה מאוד

נחום שור / כפר מנחם

עמי מגן, מקיבוץ מסילות טוען, שהקיבוץ השיתופי הוא "קיבוץ של פעם", כלומר הוא מיושן, שמרני ולא משתנה ומתחדש. יש לי חרשות טובות בשבילי: לוי הקיבוץ השיתופי מתחדש ומשתנה בלי הרף, מוצא נקודות איזון מודרניות וחדשות בין הפרט והכלל, משנה הרבה מאוד באורחות חייו, וזאת תוך כדי שמירת הליבה השיתופית והקיבוצית וטיפוח הערכים השיתופיים. כלומר, הוא קיבוץ של "כאן ועכשיו" וקיבוץ של העתיד גם יחד.

עמי מגן מבטא בהערותו את התפיסה השגויה, אך הרווחת, שכביכול נאחז הקיבוץ השיתופי בקרנות המזבח של מה שהיה פעם. כאמור, זו טעות ואין כלל דמיון בין קיבוץ שיתופי לפני

התחדשות אינה בחירת פתרון למצב מתהווה

יש לבחון את מצב הקיבוץ לפי קריטריונים משמעותיים ולהתייחס לתוצאות. התעלמות מחלק מהן תמשוך אחריה את הפרמטרים האחרים למצולות. קיבוצים מצליחים כלכלית פורסים בונוסים לחבריהם ומעכבים את הפתרונות הנדרשים, במקום לטפל בבעיות האמיתיות. ספק אם זה נעשה מחוכמה

לתת תשובות בהתאם

אמת, התחדשות אינה בהכרח הפרטה, רשת ביטחון, או שכר דיפרנציאלי, אבל 80% מהקיבוצים הולכים בכיוון זה, לא כתוצאה של איזון השפעה מאגית של יועץ, או מנהיג מקומי - שהחברים צועדים אחריהם בעדר, אלא לאחר דיונים של שנים. וכך הגיעו גם לפתרונות.

קיבוץ שבוחן את עצמו, ויפה שעה אחת קודם, ועונה אחרי בחינה מקצועית בשביעות רצון על הפרמטרים האלה, אינו צריך בהכרח להשתנות. אם יש תוצאות המצביעות על התדרדרות באחד מהם, יש לתת לגביו תשובות בהתאם, אחרת ימצא עצמו הקיבוץ, כעבור זמן, מעמיק את השבר. אף קיבוץ לא עשה שינוי ללא סיבה, סתם ככה.

לטפל בבעיות האמיתיות

קריאה להסתפקות במועט לא תועיל, ללא רוח החזון שפיעמה את הראשונים, בתקופה אחרת. היום הדגש עובר מהקיבוץ במרכז לחבר במרכז, ויש בשינוי זה התחדשות עצומה במידע עבר מחברה מגויסת לחיים שיתופיים לסגנון המתהווה בקיבוצים המשתנים, וכלל לא בטוח שבזה יגמר הסיפור.

גם את השינוי צריך לעשות בצורה מושכת לת, וספק אם הדור שחווה את המשברים יוכל להתמודד עם האתגרים החדשים. זו הסיבה שקיבוצים מצליחים כלכלית פורסים בונוסים לחבריהם ומעכבים את הפתרונות הנדרשים, במקום לטפל בבעיות האמיתיות. ספק אם זה נעשה מחוכמה.

מתוך אתר קיבוץ יפתח

עינה קפלן: נוסטלגיה קיבוצית

הפרמטרים האלה נאספו משאלה, שהוצגה בסקר בקרב הקיבוצים שהשתנו לפני עשור שנים: "למה עשיתם שינוי?" ואלה הם פרמטרים המירביים שהתקבלו בתשובות.

לקיים את ההחלטות לשמירת הערך של "כל אחד תורם כפי יכולתו לכל אחד לפי צרכיו", והפער בין הקיבוץ הנתפס כחברה אידיאלית, לעומת חוסר היכולת לממשה בחיי היומיום..

ישעיהו גביש / יפתח

ברצוני להתייחס לרשימתו של דוד בנרוש מצאלים: "דרושה התחדשות - אבל מה בדיוק?", מחודש ינואר 2010.

התחדשות איננה בחירת זו או אחרת של פתרונות למצבים מתהווים בארגון חברתי, כמו בארגון עסקי-כלכלי. בבחינת מצבו של הקיבוץ ראוי לבחון לפי כמה פרמטרים משמעותיים, ומשנתגלו התוצאות יש להתייחס אליהן ולא להתעלם מהן, כי כל פרמטר שאינו מטופל ימשוך אחריו את האחרים למצולות.

הפרמטרים המשמעותיים לשינוי

ואלה הם הפרמטרים שיש לבחון: משבר כלכלי מתמשך - חוב מצטבר, ענפים ומוצרים שאינם משאירים עורף, הוצאות נכבדות ליקום האוכלוסייה.

משבר חברתי מתמשך - התפוררות הליבה הנושאת את הקיבוץ, אווירה של התפרקות היחד החברתית והתרבותית, איכות חיים יורדת. המבנה הדמוקרטי משתבש ע"י עזיבה פנימית וחיצונית, ובייחוד עזיבה של הבנים. הקיבוץ מזדקן ולא מרגיש שהוא הולך ונעלם. השפעת הסיבה - פעם היינו חלוצים גאים בסוף העולם. היום תחת קשיים כלכליים, ביטחוניים ותעסוקתיים.

אובדן האמונה האידיאולוגית - הגורם האחרון, ואולי הראשון, הוא אובדן האמונה האידיאולוגית של הקיבוץ בשוויון ובשינוי, תוך, לאור מה שמתרחש בפועל. חוסר יכולת

זיד

בקיבוצים אי חדש של בקיבוצם עצה ולחברים בלום

בו מכוח האינרציה מוסיפים לו בריאות וזכות שצריך להגן יפים בני קיבוץ שב" שיד לחיות בו מתוך יכית מושכלת. אנח"זימים בחשיבותו של אנשים בעידן שלנו בית פעמים אחדות יזים בגלל סיבות שר"ואים בזה טרגדיה.

טיפוח צעירים

כול לשמור על חיותו "קליטה" - קיבוץ לט משפחות צעירות בוצר הצרים קולט בו ת גוער מברזיל ומא"ש בו 258 ילדים, לרו בו 14 תינוקות דור שלישי, והש"פרת שבארי ומשמר יים חיל דווקא בקלי"כולם שיתופיים. ועוץ, שאין בקיבוץ

איו"ר: עקב טורמן

מפני שה" שיתופי, אומר דברי טה וטיפוח צעירים שצריך לנהל אותן. שות הקליטה המקוב" וץ הדיפרנציאלי הן ת, אבל מחירן הוא ערכים, שהם עצם וזמו של הקיבוץ, והן את סופו.

הקוד

שינויים ארגוניים, הדורסים ברגל גסה את הקוד הקיבוצי הייחודי, עלולים לטלטל את הקיבוץ טלטלה עזה, ולעיתים גם לשבור את מפרקתו. סתירה חריפה בין ההסדרים החדשים לבין עולמם הפנימי של רבים מחברי הקיבוץ, יכולה לגרום לכך שהנזק המתמשך יהיה גדול יותר מהתועלת הרגעית

אבישי גרוסמן / עין שמר

כל הקיבוצים דומים וכל הקיבוצים שונים האחד מהשני, נוהגים לומר כמצוות אנשים מלומדה. הדמיון נובע מהסדרים פנימיים, ממחויבות חזקת של החבר לקיבוצו ושל הקיבוץ לחבריו ומהחזות הכי-ללית המאפיינת קיבוץ באשר הוא קיבוץ. השוני בין הקי-בוצים נובע מזרימה פנימית בלתי נראית, המכתיבה את הפרופורציה שבין הרצון להקפיד על שמירת הכללים המו-סכמים, לבין הנכונות של מוסדות הקיבוץ לחרוג מהחלטות קיימות כדי לפתור בעיות אישיות קשות. רמת הנכונות לקיים בחיי היום יום את מימד הסליחה, לאפשר לחבר שנפל לקום מחדש, לעצב תרבות יחסים בין החברים, וכן הנכונות לפגוש את האחר בגובה העיניים, כל אלה מאפיינים את תרבות המקום שהתעצ-בה בחצרו של קיבוץ ויוצרת את ההבדלים בין הקיבוצים השונים. במהלך השנים דברים רבים השתנו בקיבוצים. לא דומה קיבוץ של שנות התשעים לקיבוץ של תחילת שנות האלפיים. חשוב לדעת, שאל הקוד הקיבוצי הייחודי, המכיל את מה שמעבר למילים ולהגדרות, מגיע השי-נוי בשלב האחרון. שי-נויים ארגוניים, הדור-סים ברגל גסה את הקוד המקומי הייחודי, עלולים לטלטל את הקיבוץ טל-טלה עזה, ולעיתים גם לשבור את מפרקתו.

איור: יעקב גוטרמן

ככה זה אצלנו

את הרוח המיוחדת הנושבת בחצרו של קיבוץ מפנימים חבריו במשך שנים רבות. בדרך כלל ללא שימוש במילים גבוהות, ובלי הגדרות מצוחצחות. כי ככה זה אצלנו, אומרים הם אחד לשני. והחיים נמשכים. אבל, כאשר מתקיימים תהליכים, או מתקבלות החלטות הנוגדות את הקוד המקומי, חברי הקיבוץ מרגישים אי נר-

חות, שלעיתים קרובות הם מתקשים להגדיר את מקורה. על רבים משתלטת ההרגשה, שמשוהו כאן משתבש, וההחלטות אינן מבטאות את המהות של המקום. רכות מתחשבת בקיבוץ, שחבריו התרגלו להקפדה על קיום החלטות ונורמות שיויוניות לכולם, פוגעת בהרגש-תם של רבים מחברי הקיבוץ. ולחילופין, קשיחות והקפדה על יישום החלטות, שהתקבלו במוסדות הקיבוץ הנבחרים מבלי להתחשב בייחודם של המקרים, פוגעת בהרגשת הבי-טחון הבסיסי של החברים, המצפים להתייחסות ייחודית כאשר ייפנו אל המוסדות הנבחרים כדי שיטפלו בפניותיהם המיוחדות.

קריאת המפה המקומית

קריאת המפה המקומית, הבנת הקוד ההתנהגותי המ-קובל, דורשות רגישות ומיומנות רבה. לעיתים קרובות אורח לדג, כדוגמת מנהל קהילה שכיר, יתקשה מאוד ללמוד תוך זמן קצר את ייחודו של הקי-בוץ אותו הוא בא לנהל. הקושי נובע מהעובדה, שמיד עם כניסתו לת-פקיד הוא אמור לקבל החלטות בנושאים, הנו-געים בעצבים רגישים ביותר של חברי הקיבוץ שאת קיבוצם הוא נקרא לנהל. החלטות קונקרטיות בנושאים אישיים פוגשות ברצון להוביל תהליכים חברתיים, של-עיתים עומדים בסתירה לקוד הייחודי של הקי-בוץ אותו הם מנהלים. ההתנגשות הזאת יכולה להיות הרת-אסון, לגרום לפירוק המערכות שתפקדו במשך שנים.

החובה ללמוד את הקוד

גם על קבלני העברת השינוי באורחות החיים מוטלת החובה ללמוד היטב את הקוד המיוחד של הקיבוץ בו הם מעבירים את התהליך. לא דומה תהליך חברתי, המתחולל בקיבוץ "נוקשה עקרונית" לתהליך שמטרתו לחולל שינוי חברתי "בקיבוץ רך". אורגניזם חברתי הוא יצירה עדינה, שיש ללמוד את ייחו-דה היטב לפני שמניחים בפני החברים בה הצעות לשינוי אורחות חיים. טכניקת קיומן של הצבעות ללא הגבלת מספרן, או פיתוי שכבות חברים מסיימות באמצעים שונים, דוחפות להכרעות מהירות, שלעיתים עומדות בניגוד לקוד הקיבוצי הייחודי. סתירה חריפה בין ההסדרים החדשים לבין עולמם הפנימי של רבים מחברי הקיבוץ, יכולה לגרום לכך שהנזק המתמשך יהיה גדול יותר מהתועלת הרגעית.

לא דומה קיבוץ של שנות התשעים לקיבוץ של תחילת שנות האלפיים.

חשוב לדעת, שאל הקוד הקיבוצי הייחודי, המכיל את מה שמעבר למילים ולהגדרות, מגיע השינוי בשלב האחרון. שינויים ארגוניים, הדורסים ברגל גסה את הקוד המקומי הייחודי, עלולים לטלטל את הקיבוץ טלטלה עזה, ולעיתים גם לשבור את מפרקתו

שיר

בְּתוֹם שְׁנוֹת עַמֶּל

ראובן עזריאלי / רמת יוחנן

בְּתוֹם שְׁנוֹת עַמֶּל
יוֹצֵצִים, מְגִשְׂרִים, מְנַחִים, עוֹרְכֵי דֵיךְ
הַקְּבוּץ מְרוּה, חֲשׂוֹבֵנִם מִשְׁמִין.
מְפָרִיחִים מְלִים מְבָרִיקוֹת פְּבוּעוֹת סְבוּן
מְרַחְפוֹת לְרַגֵּעַ וְאֵזוּ הֵן פּוֹקְעוֹת,
מוֹתִירוֹת עַל הָאֶרֶץ כְּתוֹם רְטוּב
כְּחֵבֶר הַנּוֹשֵׂא אֶת צְרוּרוֹ הַקָּבוּב.
לְכֹאזְרָה אֵין לָהֶם כָּל אֵינְטֶרֶס
הַקְּבוּץ יִתְקַים אוֹ יִהְרֵס
אֵין צָרָךְ אוֹ סִפָּה דְבָר לְהִסְתֵּיר
צְרִיךְ רַק לִיצֵר סִפְק סְבִיר
חֲלוּקָה לֹא שְׂוִיוּנִית תַּעֲשֶׂה רַק טוֹב
הִיא הַצְרִי לְכָל דָּוִי וּמְכֹאֹב.
הַחֵבֶר הַפְּשׁוּט, הַמְּפֹטֵר, הַמְּשַׁפֵּל
יִפִּיט עַל סְבִיבוֹ אֶת עֲצָמוֹ אֵין יִשְׁאֵל
הֵךְ הַתְּגַמּוּל בְּתוֹם שְׁנוֹת הַעַמֶּל.

פרופ' מיכל פלגי / ניר דוד

החברה הקיבוצית נמצאת כבר שני עשורים בתהליך שינוי מתמיד. בין הגורמים לשינויים ראוי לציין את האינפלציה הדרוהרת והמשבר הכלכלי שעבר על המדינה באמצע שנות ה-80 של המאה הקודמת, ולא פסח על הקיבוצים. משבר זה, בשילוב עם היחלשות האידיאולוגיה הקולקטיבית, היה בין הגורמים העיקריים לדלדול מתמשך של אוכלוסיית הקבוצים (מ-127,000 ב-1987 ל-116,000 ב-2003), וסיפק תמריץ לשינוי אורח החיים הקיבוצי.

גידול באוכלוסייה הקיבוצית: חזרת בני בחברות חלקית

סך כל האוכלוסייה בקיבוצים בסוף 2007 היה 123,300 נפש, מתוכם 18% אוכלוסיה זמנית. כמחצית מהאוכלוסייה הקבועה (52,000) היו חברים וכרבע ילדים. הסתמנה עלייה במספר הילדים בקיבוץ. ב-2006 היו 20,154 ילדים וב-2007 - 23,314. 84 קיבוצים החלו באכלוס הרחבות קהילתיות של אנשים שאינם חברי קי-בוץ. מרבית השכונות המאוכלסות נמצאות בצפון הארץ. הסיבה המרכזית לגידול באוכלוסייה של הקיבוץ הייתה ההחלטה של הקיבוץ צים לקבל בני קיבוץ בחברות חלקית, וכן לבנות שכונות קהילתיות צמודות לכאלה שאינם מעוניינים לחיות על פי עקרונות הקיבוץ. החלטה זאת התאפשרה כתוצאה משינוי אידיאולוגי, שגרר שינוי באורחות החיים של הקיבוץ.

אורחות חיים: שלושת הדגמים

השינוי באווירה התבטא בהפיכת חלק מהקיבוצים לפחות שיתופיים. כך נוצרו שלושה דגמים של קיבוצים,

בדגם זה ניתן תקציב בסיסי שווה לכל אחד מהחברים בתוספת לפי וותק החבר, ואילו מוסיפים אחוז מסוים הנקבע על פי רמת ההכנסה מעבודה של החבר. בדגם המשולב קיים סיפוק יחסית גבוה של צרכי החברים על ידי הקהילה, וני-תן להשוותו לאבטיפוס הקונסרבטי-בי. חלק גדול מהקיבוצים, שנהגו על פי דגם זה, עברו אט אט, לאחר מספר שנים, לדגם הדיפרנציאלי. הדגם המ-שולב הולך ונעלם.

הדגם הדיפרנציאלי (השם הפור-מאלי לדגם זה, על פי וועדת הסיווג, הוא הקיבוץ המתחדש, השימוש במי-לה דיפרנציאלי הוא השימוש הנפוץ - המתאר את המצב מבחינת התחלקות התגמולים בקיבוץ): בדגם זה השכר שייך לחבר וממנו הוא מקצה חלק למי-סי קהילה ומסים פרוגרסיביים אחרים לערבות הדדית. הדגם נקרא בלשון הקיבוץ "רשת ביטחון", מפני שהוא מבטיח סכום מינימאלי לכל חבר, גם אם הכנסתו מעבודה אינה מגיעה לסף שנקבע, אך הוא מתבסס רבות על העק-רונות של המדינה בדאגה לצרכי הפרט. דגם זה מטיל את עיקר האחריות לה-תפרנסות על הפרט וסוגר או מצמצם את מוסדות הרווחה, החינוך והשירות המקומיים. ניתן להשוותו לאבטיפוס הליברלי, למרות שאינו קיצוני כמוהו ועודנו שומר על רמה מסוימת של שו-תפות - בעקר בכספי הייצור - וערבות הדדית.

בסוף שנת 2009 כ-72% מהקי-בוצים נמצאים במודל רשת בטחון, כ-26% במודל השיתופי וכ-2% במו-דל משולב. הדגמים שהתפתחו (המו-דל הדיפרנציאלי ובמידה מסוימת גם המודל המשולב) מעניקים שכר כספי, לא שוויוני, לעבודות ולתפקידים צי-בוריים בתוך המערכת התעסוקתית של הקיבוץ. משמעותם ביטול השוויון בתקציבי החברים והיווצרות הבדלים

אוכלוסיית הקיבוצים בסוף 2007 הייתה 123,300 נפש, מתוכם 18% אוכלוסיה זמנית. כמחצית מהאוכלוסייה הקבועה (52,000) היו חברים וכרבע ילדים. ב-2006 היו 20,154 ילדים וב-2007 - 23,314. הסיבה המרכזית לגידול באוכלוסייה: ההחלטה לקבל בני קיבוץ בחברות חלקית ולבנות שכונות קהילתיות צמודות

הדומים באופיים לשלושת העולמות של קפיטליזם הרווחה לפי אספינג אנ-דרסן (Esping - Andersen, 1990): דגם הרווחה, הדגם הקונסרבטיבי והר-גם הליברלי. בדגם הרווחה קיימת דאגה מרבית לצרכי הפרט והשלטון מנסה לקדם שוויון בין אזרחיו. בדגם הקונסרבטיבי קיימת דאגה מסוימת לצרכים הבסיסיים של הפרט, והריבוד נקבע על פי רוב לפי המעמד התעסו-קתי של האדם. בדגם הליברלי קיימת דאגה מינימאלית לצרכים הבסיסיים של הפרט, ויש הבחנה מעמדית בר-ר בין מקבלי תמיכה ציבורית כלשהי לבין אחרים.

ניתן להשוות בין שלושת הדגמים של חברת הרווחה לאלה שהתפתחו בקיבוץ:

הדגם השיתופי: בדגם זה הקיבוץ נשאר שיתופי, כל חברי הקיבוץ מק-בלים תקציבים זהים ללא התחשבות בכמות, סוג ואיכות עבודתם. בנוסף, חלק גדול מהשירותים ואחזקת הבית ממומנים על ידי הקיבוץ. רוב הקיבו-צים בדגם זה גדולים ומבוססים כלכ-לית. ניתן להשוות דגם זה עם האבטי-פוס של חברת הרווחה.

הדגם השיתופי: בדגם זה הקיבוץ נשאר שיתופי, כל חברי הקיבוץ מק-בלים תקציבים זהים ללא התחשבות בכמות, סוג ואיכות עבודתם. בנוסף, חלק גדול מהשירותים ואחזקת הבית ממומנים על ידי הקיבוץ. רוב הקיבו-צים בדגם זה גדולים ומבוססים כלכ-לית. ניתן להשוות דגם זה עם האבטי-פוס של חברת הרווחה.

המצב הכלכלי של הקיבוצים השת-פר בשנים האחרונות (לפי שנתון הת-נועה הקיבוצית, 2009), ואכן, רואים זאת גם בתשובותיהם של חברי הקי-בוץ. בשנת 2002 27% סברו שמצב קי-בוצם טוב, ב-2007 אחוז זה עלה ל-45%, והשנה ירד קצת בעקבות המצב הכלכ-לי הכלכלי ל-41% (לפי מחקרן של פלגי ואורחן, 2009).

המצב הכלכלי בשיתופיים טוב יותר. כאשר משווים בין קיבוצים שי-תופיים לבין קיבוצים דיפרנציאליים רואים, שקיימים הבדלים מובהקים בין המשיבים. 58% מחברי הקיבוצים השי-תופיים, לעומת 34% מהדיפרנציאליים, מציינים שמצבו הכלכלי של קיבו-

לאן נושבת הרוח

סקר דעת הקהל בקיבוצים ב-2009 מלמד על כיווני התפתחות הקיבוץ, כולל עלייה באוכלוסיה לאחר שנות משבר והתהוות שלושה דגמים של חברת רווחה. בין הממצאים המעניינים: שיפור מצבם הכלכלי של הקיבוצים ושל החברים ומצב טוב יותר בקיבוצים השיתופיים, כולל בתחושת ביטחון בעתיד

מתוך אתר קבוצת גבע

קשה עדין לדעת מהן ההשלכות, פרופ' מיכל פלגי

השפעות כלליות של המעבר לחברת שוק. אם בעבר הקיבוץ ויתר על זכויות מסוימות בתחום הבריאות והרווחה ובי"תחומים נוספים, היום הוא דואג לקב"לן ונעזר רבות, הן בתמיכה אזורית והן בממשלית. הארגונים האזוריים ושי"תופי הפעולה האזוריים העצימו כתוצאה מהשינויים שחלו בקיבוצים.

השלכות השינויים על עתיד רווחת החברים

אכן, ניתן לראות, שהקיבוצים מתחדשים ורוח חדשה נושבת בהם, הגורמת הן לצמיחה כלכלית והן דמוגרפית. קשה עדיין לומר, מה יהיו ההשלכות של שינויים אלה. האם יישארו באמת שני דגמים מרכזיים של קיבוץ, הדיפרנציאלי והשיתופי, האם הקיבוצים השיתופיים יתפ"כו כולם לדיפרנציאליים, האם הקיבוצים הדיפרנציאליים יחדלו מלהיות קיבוצים, או האם תתפתחנה צורות שיתופיות אחרות - שניצנים להן כבר נראים בשטח.

קשה גם לדעת מה ההשלכות על רווחת חברי הקיבוץ - עד כמה החלוקה המעמ"דית תגבר, עד כמה תמשיך הדאגה לזקן ולחלש. המגמה המסתמנת היום היא של מעבר מאוד ברור מחברת רווחה לחבר"רה לא שוויונית, בעלת ערכים ליברליים קפיטליסטים עם אלמנטים שיתופיים מוגבלים.

הכותבת היא ראש התכנית לתואר שני בפיתוח ויעוץ ארגוני במכללה האקדמית עמק יזרעאל וחוקרת בכירה במכון לחקר הקיבוץ, אוניברסיטת חיפה

(המאמר הוא גרסה עדכנית למאמר של המחברת בנושא, שהופיע בעיתון הארץ בספטמבר 2009, במוסף המיוחד "בין תקווה למציאות", התעשייה הקיבוצית. המחברת מסתמכת על פרסום תוצאות סקר דעת קהל בקיבוצים, בשנת 2009 והצגת השינויים בעמדות לאורך 18 שנים, שנכתב ע"י הכותבת ו.א. אורחן, בהוצאת המכון לחקר הקיבוץ ואוניברסיטת חיפה)

משיבים מקיבוצים שיתופיים, מאשר מקיבוצים דיפרנציאליים, מציינים, שקיבוצם ידאג להם בעת מצוקה כלכלית (55% ממשיבי המודל השיתופי, לעומת 33% ממשיבי המודל הדיפרנציאלי), וכן שידאג להם בעת זקנתם (67% ממשיבי המודל השיתופי, לעומת 43% ממשיבי המודל הדיפרנציאלי מציינים זאת).

סיכום התהליכים בקיבוץ: מחברת רווחה לחברת שוק

הקיבוץ כמערכת פתוחה ופחות אידיאולוגית עבר שינויים רבים:

1. השליטה הריכוזית של התנועות הקיבוציות פחתה.
 2. שתפ"ם אזוריים, ארציים ובין לאומיים התעצמו.
 3. הכוח של הקיבוץ כקולקטיב נחלש לטובת הכוח של השוק, או הכלכלה.
 4. נורמות וערכים חדשים נכנסו לקיבוצים ונצרכו דגמי חיים חדשים, המורכבים מביטחון רווחה לכיוון של חברת שוק.
- הביטחון המעשי של המעבר מחברת רווחה לאפיונים ראשוניים של חברת שוק בקיבוץ:
1. הונגה שבר דיפרנציאלי והאחריות להתפרנסות הוטלה על הפרט.
 2. תחילת שיוך דירות ודיונים על שיוך נכסים.
 3. פיתוח שכונות קהילתיות נמצא בעיצומו.
 4. קליטת בני קיבוץ במעמד של חברי רים בעצמאות כלכלית קיים בקיבוצים רבים, על מנת להגדיל האוכלוסיה.

קיבוצים שיתופיים בהשוואה לדיפרנציאליים. בשונה מהמצב לפני חמש שנים, אחוז החברים בקיבוצים הדיפרנציאליים, המציינים שמצבם הכלכלי טוב, דומה השנה לזה שבשיתופיים. ייתכן, שהסיבה לכך היא, השיפור במצב הכלכלי האישי עליו מדווחים קרוב למחצית מהחברים בקיבוצים הדיפרנציאליים. יחד עם זאת, נמצאו פערים בין החברים מהקיבוצים השיתופיים לבין החברים מהקיבוצים הדיפרנציאליים בהתייחסויותיהם לנושאים ההשקראים.

איור: יעקב גוטרמן

לשלושה רבעים (71%) ממשיבי הקיבוצים השיתופיים סבורים, שעבודתם מפרנסת אותם בכבוד, בהשוואה למחצית ממשיבי הקיבוצים הדיפרנציאליים, הסבורים כך. יותר חברים מהקיבוצים השיתופיים (54%) מאשר מהקיבוצים הדיפרנציאליים (42%) מציינים

מפרנסת אותם בכבוד וששכר עבודתם אינו הוגן (23% מהגברים מציינים זאת, לעומת 31% מהנשים). פחות נשים מגברים סבורות, שמצבן הכלכלי טוב והן גם יותר מודאגות מכך ויותר חוששות מאובדן מקור פרנסתן.

צעירים לעומת מבוגרים. בדומה לחברה הסובבת, גילאי הביניים הם הקבוצה בעלת יכולת ההשתכרות הגבוהה ביותר בקיבוץ. בקבוצה זאת (בני 41-60) נמצא השיעור הגבוה ביותר של אלה המשתכרים מעל 9,000 ש"ח בחודש (29%), בקבוצת הצעירים (בני 40 או פחות) 15% משתכרים מעל 9,000 ש"ח בחודש (29%), בקבוצת המבוגרים (גילאי 61 ומעלה) רק 13% יחד עם זאת, המבוגרים הכי פחות מודאגים ממצבם הכלכלי ומאובדן מקור הכנסתם, בהשוואה לשתי קבוצות הגיל הצעירות יותר.

מצב החברים בקיבוצים "עשירים" לעומת קיבוצים "עניים". המצב הכלכלי של הקיבוץ קשור אף הוא למצבם של חבריו. כך, בקיבוצים שמצבם הכלכלי לא טוב כשני שלישים (65%) מהמשיבים משתכרים עד 5,500 ש"ח בחודש, לעומת פחות ממחצית (43%) בקיבוצים שמצבם הכלכלי טוב. למצב הכלכלי של הקיבוץ השלכות רבות על רווחת החברים בו. כך, נמצא, שיותר משיבים מקיבוצים שמצבם הכלכלי טוב מאשר מקיבוצים שמצבם הכלכלי לא טוב מציינים:

1. שביטחונם האישי לגבי העתיד רב (67% לעומת 30% מציינים זאת).
 2. שעבודתם מפרנסת אותם בכבוד (68% בהשוואה ל-44%).
 3. שהשכר שהם קבלים הוגן (60% מהמשיבים בקיבוצים ה"עשירים" מציינים זאת, לעומת 30% מהקיבוצים ה"עניים").
 4. שקיבוצם ידאג להם בעת זקנתם (64% לעומת 34%).
 5. שקיבוצם ידאג להם בעת מצוקה כלכלית (56% לעומת 24%).
- בנוסף, כמחצית (56%) מחברי הקיבוצים החלשים כלכלית, לעומת כרבע (27%) מחברי הקיבוצים החזקים כלכלית, חוששים מאובדן מקור פרנסתם.

צב טוב. ממצא זה תומך בטענה הנשמעת, שהמצב הכלכלי היה אחד המאצבים לשינויים בקיבוץ.

מוסר העבודה גבוה בדיפרנציאליים. יחד עם זאת, חל שינוי לטובה במצבם הכלכלי של הקיבוצים הדיפרנציאליים, לאחר שמדיניות הרווחה על פיה התנהלו הפכה ליותר ויותר ליברלית באפיוניה. אחת הטענות המרכזיות של תומכי השינויים בקיבוצים בנושא זה היא, שכמעט ולא קיימת היום בקיבוצים אלה התופעה של "מלכודת האבטלה", או התופעה של חוסר מוטיבציה לחיפוש אחר עבודה בעלת הכנסה גבוהה יותר - כאשר החיים נוחים כפי שהם, ורמת החיים לא משתנה גם אם הפרט לא מתאמץ מדי. ממצאי המחקרים תומכים בטענה זאת ומראים (פלגי ואורחן, 2009) ששיעור גבוה יותר מחברי הקיבוצים הדיפרנציאליים (67%) בהשוואה לשיתופיים (45%), סבורים שמוסר העבודה בקיבוצם גבוה.

מצבם הכלכלי של חברי הקיבוץ: הבדלים בביטחון בעתיד

על מנת לתת תשובה על מצב החברים עצמם, אתייחס לארבע קבוצות שונות, שנבחרו על סמך חלק מהמרכיבים של חברת הרווחה. הקבוצות הן: נשים לעומת גברים; צעירים לעומת מבוגרים; חברים בקיבוצים "עשירים" לעומת "עניים"; חברים בקיבוצים שיתופיים לעומת דיפרנציאליים.

כללית, מצבם הכלכלי של חברי הקיבוץ השתפר בשנים האחרונות. בשנת 2009 קרוב לשני שלישים ציינו שהוא טוב, לעומת פחות ממחצית לפני שבע שנים. נמצא, שקרוב לשני שלישים (69%) מתוך מדגם של 1,158 חברי קיבוץ ציינו ששכרם (במושג זה נכללו אלה שמקבלים שכר, או אלה שבקיבוצם אין תשלום שכר לחברים ושעבודתם תומחה על פי שוויה בשוק) הוא עד 7,000 ש"ח, וכעשירית (11%) ציינו, שהוא מעל 12,000 ש"ח. פחות ממחצית (43%) המשיבים סבורים, ששכר זה הוגן, אך, מעל למחצית החברים (63%) מציינים שעבודתם מפרנסת אותם בכבוד. צריך לזכור, שהקיבוץ, במקרים רבים, עדיין מספק לחבריו שירותים רבים ללא עלות, או בעלות מופחתת, וכן שחלק גדול מהקיבוצים נמצאים בפריפריה, ולכן ההוצאות לנפש בבית הפרטי נמוכות יותר.

נשים בהשוואה לגברים. בדומה לחבר"רה מחוץ לקיבוץ, גם בקיבוץ מצבם הכלכלי של הגברים טוב מזה של הנשים. כך, יותר גברים מנשים (31% לעומת 9%) מדווחים מעל 9,000 ש"ח. גם פחות גברים מאשר נשים (10% מהגברים לעומת 19% מהנשים) סבורים, שעבודתם אינה

כאשר משווים בין קיבוצים שיתופיים לבין קיבוצים דיפרנציאליים רואים, שקיימים הבדלים מובהקים בין המשיבים. 58% מחברי הקיבוצים השיתופיים, לעומת 34% מהדיפרנציאליים, מציינים שמצבם הכלכלי של קיבוצם טוב.

ממצא זה תומך בטענה הנשמעת, שהמצב הכלכלי היה מהמאצבים לשינויים בקיבוץ

5. נוצרו יחסים חוזיים עם החברים ומיישמים גיל פרישה למבוגרים, בניגוד לנהוג בעבר.
6. הערבות ההדדית היום מוגבלת יותר.
7. אוטונומיה גדולה יותר, הן של הפרט והן של הקיבוץ הבודד, בהחלטות על אורח החיים.
8. נסגרו וצומצמו מוסדות הרווחה, החינוך והשירות המקומיים.
9. תחילתה של חלוקה מעמדית ברורה יותר נראית בקיבוצים.
10. מעבר איטי מחברה יצרנית לחבר"רה צרכנית.

מבט על אולם הספורט

מול "הספר הלבן", מחנה העלייה לרביבים, כאחד משלושת המצפים הראשונים, 1943

שם קיבוץ: רביבים, ע"ש כתב עת שהוציא י.ח. ברנר.
תאריך לידה: בראשון לציון, 1938.
עליה על קרקע הנגב 1943, כאחד משי-לושת המצפים שהוקמו ע"י הקק"ל נגד "הספר לבן".
מספר חברים: 350.
אוכלוסיה כללית: 800.
מספר כלבים: יותר מדי.
מספר חתולים: מי סופר?
מקורות פרנסה מרכזיים: מפעל רביב, מפעל רבל, רפת, לול-מדגרה, גד"ש, כרם זיתים.

תעודת זהות קיבוצית באווירה קצת אחרת...

גאותם הגדולה של חברי רביבים היא בהיותם קיבוץ שיתופי ובאוכלוסיה המגוונת. גם כאן נהנים מחדר אוכל גורמה ללא הפסקה, פרט לשבת בבוקר. בקיבוץ הנגבי, בו הפרחת השממה אינה מליצה, נושאים לא מעט היסטוריה, מעליית המצפים בשנות הספר הלבן ועד למפגשי בן גוריון

גורדון (חבר רביבים בעבר) - שמונה לא מכבר לראש מינהל הרכש במי-משל אובמה.

מהי גאות הקיבוץ? דבר ייחודי לכם?

אנחנו קיבוץ שיתופי עם אוכלוסיה מגוונת, זו גאותנו.

משהו נוסף/פיקנטי על הקיבוץ?

אצלנו התקיימה פגישת הפיוס ההיסטורית בין בן-גוריון, השכן משה בוקר, לבין גולדה, אמה של חברתנו שרה.

איך קוראים לפאב המקומי, האם יש משמעות מיוחדת לשם?

מוויבר, בגלל שכנותו מעלות הגירה.

מה מרכלים עליכם השכנים?

בעיקר בנושא גזם הזיתים. כמה יוכלו השכנים (הברואים) ליהנות ממנו להסקה וכמוזון לעדריהם, ומתי נרחיב שוב את הכרם (כיום 3,000 דונם!!).

איזה סלבריטיז היו פעם בקיבוץ או קשורים בצורה כלשהי לקיבוץ?

יואל דה מלאך ז"ל, חתן פרס ישראל לחקר המ-דבר, הסופרים אלכסנדר (ז"ל) ויונת סנדר, וכן דן

עוף מכובס, אלא מה? סתם... אנחנו נהנים יום-יום ממטעמיו של שף חיימה ממשאבי שרה, שכנינו.

הנושא החם של השנה בשבילי הקיבוץ?

הכנסת מערכת ממוחשבת לניהול צי הרכב.

האירוע ההיסטורי של הקיבוץ/ ארוע משמעותי?

התרסקות מטוס F-15 ליד בתי מגורים, 1995.

מהו מקום המפגש של החברים?

תוך כדי קניות בכלבולית המפוארת, שנחנכה לפני שנתיים.

כתבו: תומר פריאל ועדין קוה.

צילום: אלבטרוס

יזמיות מיוחדת

גידול דגים במים גיאותרמיים. מתקן מודרני יחיד בארץ!

איזה ארוחות מוגשות בחד"א, מתי סגור?

שלוש ארוחות ביום שבעה ימים בשבוע, פרט לשבת בבוקר.

מהן המנות הכי פופולאריות בחד"א?

כרטיס ביקור

תמונה משותפת בפייסבוק

מעתה פתוחה בפניכם האפשרות להתחבר בקשר יומיומי עם הדברים החדשים והמעניינים בקיבוץ השיתופי, וגם לצרף את האמירה שלכם. אנחנו פותחים דף אוהדים בפייסבוק, שם נספר על כל ההתרחשויות, נעלה תמונות וסרטים, נזמין לאירועים ונחלוק דברים מעוררי עניין

מה תוכלו למצוא בדף שלנו?

- מאמרים אקטואליים על התנועות הקיבוציות ועל השמאל בישראל.
- הומור שרק קיבוצניקים מבינים ("שמאלית קטנה" - אתר "שוים").
- "דייט" עם קיבוצניק השבוע (בחירת אתר "במקום").
- לוח אירועים שמארגנים המטה השיתופי וארגונים מקורבים.
- מידע מעניין.
- אלבומי תמונות וארכיון תמונות של המטה השיתופי (הזרם השיתופי) מפעילויות שהתקיימו לאורך השנים (כנסים - ימי עיון - פורומים - ימי גיבוש ועוד).
- במה לתגובות, הבעת דעות, הצגת שאלות.

מוזמנים להצטרף

אם לאחר הביקור תחליטו לשמור על קשר עם הדף - הנכם מוזמנים להירשם ולהצטרף לקבוצת האוהדים. אנחנו מחכים לפגוש אתכם בדף האוהדים שלנו! הכתובת היא: <http://facebook.com/shitufi>

מריו טויב

המציאות התקשורתית והחברתית משתנה בעקבות מהפכת האינטרנט, וגם צוות המטה השיתופי זורם עם ההשתנות(!), ואף עושה צעד אחד קדימה בהתחברות אתכם. מעתה פתוחה בפניכם האפשרות להתחבר בקשר יומיומי עם הדברים החדשים והמעניינים בקיבוץ השיתופי, וגם לצרף את האמירה שלכם.

פותחים דף אוהדים

אנחנו פותחים דף אוהדים בפייסבוק, שם נספר על כל ההתרחשויות, נעלה תמונות וסרטים, נזמין לאירועים ונחלוק דברים מעוררי עניין. הדף גם יאפשר לכם בדרך פשוטה ונגישה להגיב, לשלוח לנו הודעות והערות, לחלוק את דעותיכם עם כלל אוהדי הקיבוץ השיתופי, וגם לשתף בתמונות, סרטים, מאמרים ותגובות. בקיצור, אתם מוזמנים לבקר!